

Lagom makt till EU

Sören Holmberg

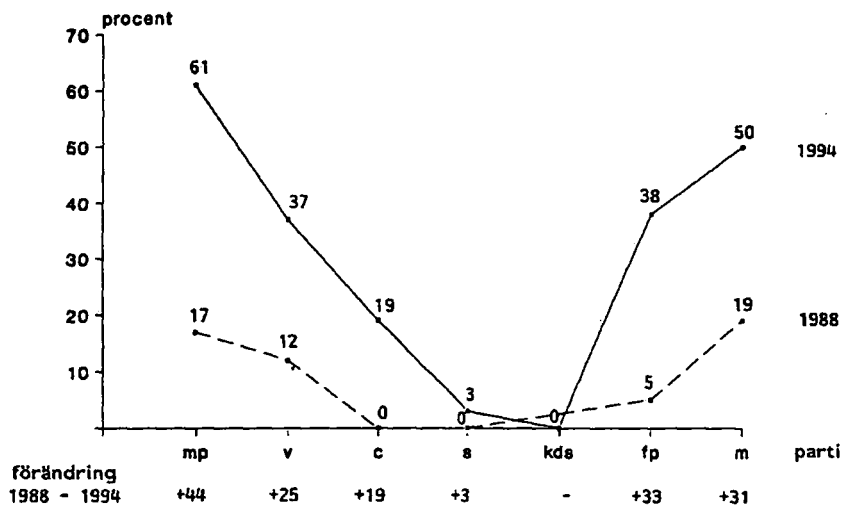
EU-frågan är en mycket het potatis för det svenska politiska systemet. Frågans politisering har inneburit att både en ny och en gammal konfliktdimension fått ny aktualitet i Sverige. Partiernas positioner på EU-dimensionen, med miljöpartiet och vänsterpartiet som mest negativa, med centerpartiet, socialdemokraterna och kristdemokraterna som mest splittrade i mitten och med folkpartiet och moderaterna som mest positiva, påminner både om 1970- och 1980-talens kärnkrafts- och miljödimension och om den gamla vänster-högerdimensionen. EU-kritikerna tenderar att vara rödgröna medan EU-anhängarna är mer blågrå (Gilljam och Holmberg 1995:157, Oscarsson 1996).

En konfliktdimension sammansatt av flera olika ingredienser riskerar att bli extra eldfångd. Motsättningar kan uppstå på många olika områden och stridsheftan kan bli permanent eftersom nya stridigheter hela tiden kan uppstå innan gamla hunnit falna. Ett utslag av EU-frågans sammansatthet är att den bland väljarna är åsiktsmässigt kopplad till många olika frågeområden, allt ifrån tunga vänster-högerfrågor som ekonomi och fördelningspolitik till kärnkraft, alkoholpolitik, Öresundsbro och neutralitet. EU-frågan har många olika källflöden, vilket inte bara gör den potentiellt eldfångd utan också opinionsmässigt labil. Historiskt sett har den svenska EEC/EU-opinionen åkt ovanligt mycket berg- och dalbana sedan frågan först politiserades på 1960-talet (Holmberg 1996). Kort sagt EU-frågan är svårhanterlig för politikerna, speciellt för politiker från EU-dimensionens splittrade mittenpartier, dvs för centerpartiet, socialdemokraterna och kristdemokraterna, men kanske också för folkpartiet som profilerat sig som det svenska parti som är mest positivt till ett utvidgat och fördjupat EU.

Den nygamla EU-dimensionen med sin mycket bestämda partiordning har redan satt klara spår i svensk politik. Samarbetet i mitten mellan centerpartiet och socialdemokraterna är ett exempel, opinionstillväxten för miljöpartiet och vänsterpartiet är ett annat, nedgången i opinionen för kds och folkpartiet kan vara ett tredje. Partiernas positioner på EU-dimensionen påverkar agerandet även i andra frågor än Europafrågor och spelar en allt viktigare roll för dragningskraften på väljarna. Valet 1998 kan bli ett EU-val på ett helt annat sätt än valen 1991 och 1994. Riksdagsvalet 1994 var t ex i förvånansvärt liten utsträckning ett EU-val. Relativt få väljare utpekade EU-frågan som en viktig partivalfråga (endast 14 procent) och det var i huvudsak endast för EU-dimensionens flygelpartier (mp, v och fp, m) som EU-frågan gav upphov till vinster eller förluster på grund av partibytten (Gilljam och Holmberg 1995:149).

Figur 1. Andel riksdagsledamöter som betonade EU-frågan i sina valkampanjer inför riksdagsvalen 1988 och 1994.

Fråga: "Vilket eller vilka problem betonade Du mest i Ditt kampanjarbete inför årets val?"

Kommentar: Totala andelen ledamöter som uppgav att de betonade EU-frågan var 5 procent 1988 och 22 procent 1994; en ökning med 17 procentenheter.

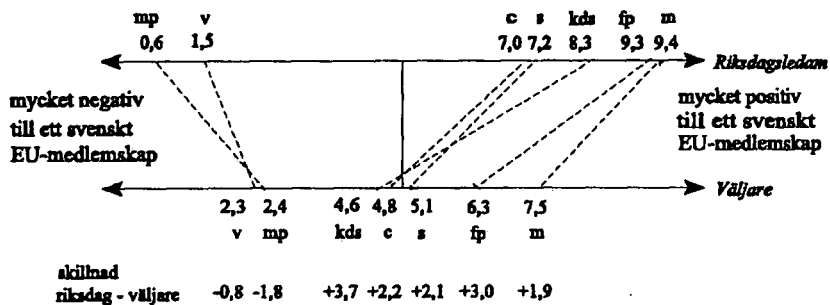
EU-frågans begränsade genomslag i de senaste riksdagsvalen (inklusive valet 1994) är kanske inte så förvånande om man betänker att många politiker inte satsat på frågan, kanske av rädsla för att tappa röster. Resultaten i figur 1 – som bygger på data från två enkätstudier med riksdagsledamöter 1988 och 1994 – visar tydligt att ledamöter från de EU-splittrade partierna c, s och kds inte betonade EU-frågan särskilt mycket i sitt kampanjarbete inför valen 1988 och 1994.¹ Det var främst ledamöter från miljöpartiet och moderaterna som gav EU-frågan hög prioritet inför 1994 års riksdagsval.

Den tydliga kurvformen i resultaten är mycket talande. Eniga flankpartier har lättare att driva en fråga än splittrade mittpartier.

Flankpartiernas fördel och mittpartiernas svårigheter framgår också mycket klart när man ser på graden av åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och valda i EU-frågan. Det är i huvudsak EU-dimensionens mittpartier som har problem. De partier som uppvisar den lägsta graden av åsiktsrepresentativitet i EU-frågan är c, s, kds och fp. Flankpartierna mp, v och m uppvisar högre siffror (se figur 2). Resultaten bygger på svaren på en intervjufråga där väljare och riksdagsledamöter, på en skala från 0 (mycket negativ till ett svenskt EU-medlemskap) till 10 (mycket positiv till ett svenskt EU-medlemskap) fick ange sin position på EU-dimensionen.

Figur 2. Väljare och riksdagsledamöter placerar sig på en EU-skala för eller emot svenskt medlemskap vid tiden för folkomröstningen 1994.

Fråga: "Nedanstående skala gäller ... inställning i EU-frågor. Var skulle Du placera Dig själv?"

Kommentar: Resultaten visar hur riksdagsledamöter och partisympatisörer i genomsnitt placerade sig på en EU-skala, där 0 var utmärkt som "mycket negativ till ett svenskt EU-medlemskap" och 10 som "mycket positiv till ett svenskt EU-medlemskap". Skalvärdet 5 var utmärkt som "varken positiv eller negativ till ett svenskt EU-medlemskap". Väljarna fick frågan i folkomröstningsundersökningens förvalsstudie. Partiitillhörigheten fastställdes med hjälp av en fråga om bästa parti i folkomröstningsundersökningens eftervalsenkät. Partimedeltalen bland väljarna i folkomröstningsundersökningens förvalsstudie var: v 2,3, mp 2,5, c 4,5, s 4,7, kds 4,6, fp 6,3 och m 7,5. Medeltalet på EU-skalan bland samtliga intervjupersoner i folkomröstningsundersökningens förvalsstudie var 5,1. Motsvarande medeltal var 7,2 bland de intervjuade riksdagsledamöterna.

Åsiktsöverensstämmelsen mellan riksdagsledamöter och väljare i EU-frågan har också redan fått en markant solfjäderform, precis som när det gäller klassiska vänster-högerfrågor. Åsiktsbildningen är klart mer polariserad i riksdagen än bland väljarna.² Analysen visar att ledamöter från mp och v tenderar att vara mer EU-negativa än medeltalet bland sina väljare precis som ledamöter från m är mer EU-positiva än m-väljarnas medeltal.

Mönstret med de mer åsiktsrepresentativa flankpartierna och de mindre åsiktsrepresentativa mittenpartierna återfinns också till viss del när analysen gäller mer konkreta åsikter om Sveriges förhållande till EU. Folkomröstningsdebatten handlade av lätt förståeliga skäl om medlemskapsfrågan, om ja eller nej till EU. Nyanserna bakom ja och nej försvann. Människor med förhållandevis olika syn på EU hamnade i samma läger. Den mest centrala åsiktskillnad som kom att begravas under ja/nej-uppdelningen var frågan om graden av federalism eller överstatlighet i det framtida EU. Frågan som debatterats mycket i de gamla EU-länderna, men hittills mycket lite i Sverige, gäller om EU skall förbli ett statsförbund eller om EU skall utvecklas till en förbundsstat – ett slags Europas Förenta Stater.

Svenska väljare och riksdagsledamöter besvarade frågeställningen som framgår av tabell 1. Fem olika åsikter om Sveriges framtida relation till EU särskildes i intervjufrågan – två på nej-sidan och tre på ja-sidan.

Tabell 1. Åsiktsöverensstämmelse mellan riksdagsledamöter (Rd) och väljare (Vä) när det gäller Sveriges framtida förhållande till EU. Resultat insamlade omedelbart efter EU-folkomöstningen 1994.

Fråga: "I den politiska debatten finns olika förslag om Sveriges framtida förhållanden till EU. Vilket av förslagen stämmer bäst överens med Din uppfattning?"

Sveriges förhållande till EU i framtiden	mp		v		c		s		kds		fp		m		samtliga	
	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä	Rd	Vä
Sverige bör inte vara med i EU och det nu gällande EES-avtalet bör sägas upp	28	12	30	11	0	3	1	3	0	8	0	0	0	3	4	5
Sverige bör inte vara med i EU men bör bibehålla ett EES-avtal med EU	72	71	65	78	7	47	9	36	0	40	0	22	0	10	13	37
Sverige bör vara med i EU men avstå från sådana saker som t ex försvarssamarbetet och gemensam valuta	0	12	5	5	52	30	31	24	0	20	0	28	4	20	20	21
Sverige bör vara med i EU i enlighet med det framförhandlade avtalet mellan Sverige och EU:s medlemsländer	0	2	0	5	41	17	57	28	93	22	85	37	86	47	59	27
Sverige bör vara med i EU och på sikt verka för ett förenande av EU:s medlemsländer till ett Europas förenta stater	0	3	0	1	0	3	2	9	7	10	15	13	10	20	4	10
Summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal personer	18	99	20	135	27	99	158	563	15	40	26	101	70	346	334	1557
Procentdifferens		17		19		46		36		71		50		39		32

Kommentar: Väljardata kommer från folkomröstningsundersökningens eftervalsenkät. Endast personer med en uttalad åsikt är medtagna, vilket innebär att 19 procent bland väljarna och 1 procent bland ledamöterna ej är medtagna i procentbasen. Enkätfrågan innehöll ett explicit vet inte-alternativ. Partivariabeln bland väljarna har mätts med hjälp av en fråga om bästa parti. Procentdifferensen är ett åsiktsöverensstämmelsemått som kan variera mellan 0 (=perfekt överensstämmelse) och 100 (= maximal olikhet). Den beräknas som summan av procentskillnaderna dividerat med två.

De båda extremalternativen, att säga nej till EU och säga upp EES-avtalet respektive att Sverige skall vara med i EU och på sikt verka för ett Europas Förenade Stater visade sig ha ett svagt stöd såväl i Riksdagen som bland väljarna – endast 4 procent stödde respektive förslag bland riksdagsledamöterna, motsvarande siffror bland väljarna var 5 procent som ville lämna EES-avtalet och 10 procent som kunde tänka sig ett Europas Förenade Stater. Förslaget att lämna EES-avtalet fick starkast stöd bland ledamöter från mp (28 procent) och v (30 procent) medan tanken på ett Europas Förenade Stater möttes med mest sympati bland fp-ledamöter (15 procent) och m-väljare (20 procent).

Mest opinionsstöd fick de tre mer modererade förslagen mot mitten av vad som kan kallas EU-dimensionen. Ståndpunkten att Sverige inte skall vara med i EU men behålla EES-avtalet var det enskilt populäraste förslaget bland väljarna (37 procent). Bland ledamöterna fick det endast stöd av 13 procent. Det populäraste förslaget i riksdagen var föga förvånande det officiellt framförhandlade avtalet med EU (57 procent). Bland väljarna stöddes det av endast 27 procent. Nja-linjen, dvs ja till EU men nej till försvarssamarbete och gemensam valuta, visade sig ha ett relativt starkt stöd bland både väljare och ledamöter (kring 20 procent i båda fallen). Centerledamöter var de som omhuldade nja-linjen mest (52 procent), men även bland s-ledamöter var den populär (31 procent).

Huvudresultatet av analysen är dock att graden av åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och valda även när det gäller frågan om Sveriges framtida relation till EU redan delvis hunnit struktureras av den nygamla konfliktmönstret mellan partierna. EU-dimensionens negativa flankpartier (mp och v) uppvisade en högre grad av åsiktsöverensstämmelse än dimensionens mittpartier (c, s, och kds). Däremot uppvisade inte EU-dimensionens positiva flankpartier (fp och m) en högre grad av åsiktsrepresentativitet än mittpartierna. Moderata och folkpartistiska ledamöters åsiktsavstånd till sina väljare på den femställiga frågan om Sveriges framtida relationer till EU var inte mindre än motsvarande avstånd för s- och c-ledamöter. Huvudorsaken till resultatet är att relativt många fp- och m-väljare (28 respektive 20 procent) stödde nja-linjen. Bland fp- och m-ledamöter var motsvarande andelar endast 0 respektive 4 procent. Resultatet illustrerar att den nya EU-dimensionen kan ge upphov till opinionsbildningsproblem även för flankpartier. Det är inget okänt fenomen att partier går fortare fram än sina anhängare. EU-frågan efter Maastricht är ett bra exempel på det i många europeiska länder (Marsh and Wessels 1996).

Frågeställningen i denna uppsats har att göra med i vad mån synen på EUs framtid och på maktfördelningen inom EU är politiserad och strukturerad av partiernas positioner på EU-dimensionen. Har EUs framtidsfrågor redan hunnit partipolitiserats innan debatten kommit igång? Vi såg i tabell 1 att stödet för en utveckling mot ett Europas Förenade Stater var svagt överlag men att det var relativt starkast bland ledamöter och väljare till de positiva flankpartierna på EU-dimensionen (fp och m). Ett embryo till partistrukturering föreligger redan.

Den svenska debatten om EUs framtida konstitutionella organisation har hittills varit lika yrvaken som så mycken annan debatt i EU-frågor. Subsidia-

ritetsprincipen, det demokratiska underskottet, ett brett EU kontra ett djupt EU, är bara några exempel på välkända diskussionsteman i EU som nått Sverige sent. Som så ofta när det gäller politiska diskussioner är spelregler och maktfrågor centrala. Framtiden kan inte ordnas utan att politiken regleras och makten fördelas. Oavsett om vi talar om ett framtida statsförbund eller en sammanväxt förbundsstat måste maktfördelningen mellan de beslutande organen regleras. Om svenska riksdagsledamöters syn på denna problematik kommer resten av uppsatsen att handla.

Materialet kommer från en enkätstudie med riksdagsledamöter som det göteborgska valforskningsprogrammet genomförde omedelbart efter folkomröstningen 1994.³ När det gäller maktproblematiken tillfrågades riksdagsledamöterna först om olika institutioners och gruppers makt i Sverige. Bland de specificerade institutionerna ingick EU vid sidan om grundlagens officiella institutioner (väljarkåren, regeringen, riksdagen, partierna, förvaltningen), olika påtryckargrupper (LO, SAF, finansmarknaden, privata näringslivet) och massmedierna. Därefter frågade vi om maktfördelningen inom EU med speciell hänvisning till fyra beslutsorgan: EUs ministerråd, EG-domstolen, EU-kommissionen och Europaparlamentet.

Mätmässigt har vi utnyttjat en skalmätningsteknik. Ledamöterna har på en skala från 0 (lite att säga till om) till 10 (mycket att säga till om) fått ange hur mycket makt de undersökta institutionerna har respektive borde ha. Analysen gäller alltså inte enbart ledamöternas maktkognitioner (vem som har makt) utan också deras normativa maktföreställningar (vem som borde ha makt).

Resultaten i tabellerna 2 och 3 visar hur mycket makt riksdagsledamöterna vid tiden för folkomröstningen ansåg att EU hade respektive borde ha i förhållande till olika svenska institutioner. Det bör kanske observeras att Sverige formellt sett ännu inte var medlem av EU när undersökningen genomfördes i november/december 1994.

Bedömningarna av EUs faktiska makt i Sverige, liksom de normativa önskemålen om EUs makt, visade sig vara klart partiskiljande och mycket tydligt strukturerade efter partiernas positioner på EU-dimensionen. Bedömningarna av EUs faktiska makt var tillsammans med bedömningarna av LOs och näringslivets faktiska makt de mest partiskiljande i undersökningen. När det gäller de normativa bedömningarna var önskemålen om EUs makt bland de mest partiskiljande tillsammans med bedömningarna av LOs och finansmarknadens makt. EUs makt är ett stridsäpple *en par* med nygamla vänster-högerinstitutioners makt som LO, näringslivet och finansmarknaden. Terrängen är minerad.

Mönstret i de partiskiljande bedömningarna framgår mycket klart i figur 3. Ledamöter från de EU-negativa partierna (mp och v) ser ett mäktigt EU som de vill göra mycket mindre mäktigt. EU-dimensionens mittpartier (c och s) ser ett klart mindre inflytelserikt EU som de trots det vill göra ännu något mindre inflytelserikt. De mest EU-positiva partierna (fp och m) ser ett ändå mindre mäktigt EU som de dock vill göra en aning mer mäktigt.

Uppfattningarna om den faktiska makten är något mer partiskiljande än de normativa önskemålen.⁴ En inspektion av hur de olika partigrupperna rangord-

Tabell 2. Riksdagsledamöternas uppfattning om olika gruppers makt i Sverige (medeltal).

	mp	v	c	parti		fp	m	samt- liga	eta/ parti
				s	kds				
Regeringen	765	795	819	830	800	863	847	828	0,17
Massmedierna	771	770	769	773	831	842	830	793	0,17
Finansmarknaden	894	870	769	827	725	742	675	785	0,42
Riksdagen	629	690	754	752	707	771	732	736	0,20
Politiska partierna	581	615	688	680	615	667	690	669	0,20
LO	588	505	735	575	754	821	767	653	0,56
Förvaltningen	676	640	627	637	662	667	673	650	0,10
SAF	776	750	669	636	623	571	535	627	0,39
Privata näringslivet	765	774	608	647	531	517	505	613	0,48
Väljarkåren	418	475	673	620	608	654	602	601	0,28
EU	824	756	644	544	492	463	460	557	0,47

Kommentar: Resultaten visar hur mycket makt riksdagsledamöterna ansåg att de specificerade grupperna/organisationerna har i dagens svenska samhälle. Svaren angavs på en skala mellan 0 (har lite att säga till om) och 10 (har mycket att säga till om). Resultaten i tabellen är medeltal transformerade till en skala mellan 0 och 1000. Eta-värdet anger graden av partipolarisering av maktbedömningarna. Eta kan variera mellan 0 (lågt) och 1,0 (högt) och har beräknats med parti som oberoende variabel och maktbedömningarna som beroende variabler.

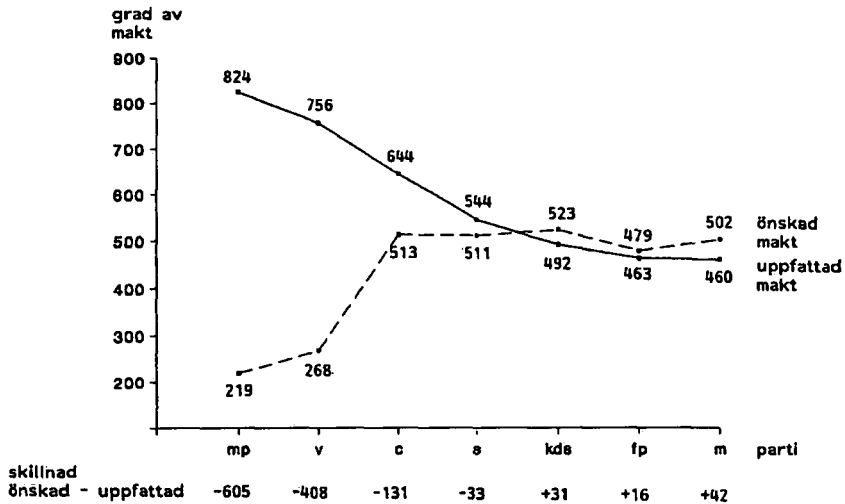
Tabell 3. Svenska riksdagsledamöter uttalar sig om hur mycket makt olika grupper bör ha i dagens svenska samhälle (medeltal).

	mp	v	c	parti		fp	m	samt- liga	eta/ parti
				s	kds				
Riksdagen	919	930	883	892	886	900	848	887	0,20
Regeringen	806	825	800	865	829	863	813	841	0,20
Väljarkåren	844	875	888	827	838	837	800	832	0,14
Politiska partierna	673	750	813	784	685	775	702	755	0,26
LO	500	665	508	604	492	404	390	527	0,56
Privata näringslivet	425	405	517	458	515	425	544	476	0,30
EU	219	268	513	511	523	479	502	473	0,45
Förvaltningen	413	480	454	474	492	483	416	459	0,17
SAF	431	415	500	442	508	433	441	446	0,14
Finansmarknaden	281	340	450	420	582	442	527	440	0,37
Massmedierna	381	435	483	430	492	421	398	428	0,14

Kommentar: Se under tabell 2. Analysen i tabell 3 gäller riksdagsledamöternas normativa bedömning av hur mycket makt de olika grupperna/organisationerna bör ha i dagens svenska samhälle. Maktskalan varierade mellan 0 (bör ha lite att säga till om) till 10 (bör ha mycket att säga till om).

ningsmässigt uppfattade de olika institutionernas faktiska makt i Sverige är mycket avslöjande. Miljöpartiets ledamöter uppfattade finansmarknaden som mäktigast, följd av EU. V-ledamöterna uppfattade också finansmarknaden som mäktigast, men följd av regeringen och med EU först på 5:e plats. Alla andra partiers riksdagsledamöter, utom kds-ledamöterna, såg regeringen som mäktigast, men de skilde sig åt när det gäller vilka institutioner som placerades

Figur 3. Riksdagsledamöternas uppfattning om EU:s makt Sverige: Hur mycket makt har EU och hur mycket makt bör EU ha?

Kommentar: Resultaten har hämtats från tabellerna 2 och 3. Maktskalorna (uppfattad respektive önskad makt) kan variera mellan 0 (ingen makt) och 1000 (mycket makt). Medeltalet för samtliga intervjuade riksdagsledamöter var 557 när det gäller uppfattad makt och 473 när det gäller önskad makt; en skillnad på -84 enheter. Ett positivt skillnadsmått. (+) anger att ledamöterna anser att EU:s makt bör ökas i Sverige medan ett negativt skillnadsmått anger att ledamöterna anser att EU:s makt bör minskas i Sverige.

2:a och hur EU placerades. Kds riksdagsledamöter uppfattade massmedierna som mäktigast och EU som klart minst inflytelserik. Centerledamöter hade massmedierna och finansmarknaden på andra plats och EU på 9:e plats. Socialdemokratiska ledamöter satte finansmarknaden på 2:a plats med nästan lika hög poäng som regeringen (830 mot 827) och EU på en klar sista plats. Ledamöterna från folkpartiet och moderaterna var ense om att placera massmedierna på 2:a plats och EU på en klar sista plats.

EU:s placering på de olika partierna normativa maktrangordningar var något mindre partiskiljande. Ledamöter från miljöpartiet och vänsterpartiet placerade EU på en sista plats när det gällde önskad makt "i dagens svenska samhälle", klart lägre än finansmarknaden som placerades näst sist. Riksdagsledamöterna från de mer EU-positiva partierna tenderade att placera EU högre upp på rangordningen, 6:e plats bland c-, s- och fp-ledamöter och 7:e plats bland kds- och m-ledamöter.

Även riksdagsledamöternas uppfattningar om maktfördelningen inom EU strukturerades mycket tydligt av partiernas positioner på EU-dimensionen. EU-kritiska och EU-positiva ledamöter såg inte samma maktfördelning inom EU och de önskade sig inte samma maktfördelning i framtiden. Synen på EUs

Tabell 4. Riksdagsledamöternas uppfattning om hur mycket makt olika EU-organ har (medeltal).

	mp	v	c	parti			m	samt- liga	eta/ parti
				s	kds	fp			
EU:s ministerråd	829	800	840	821	854	836	795	819	0,10
EG-domstolen	906	860	748	743	708	716	687	747	0,28
EU-kommissionen	812	795	740	732	692	780	709	740	0,17
EU-parlamentet	229	255	412	364	407	460	377	366	0,32

Kommentar: Resultaten gäller olika organs makt inom EU och visa medeltal på en transformerad skala mellan 0 (lite att säga till om) och 1000 (mycket att säga till om). Eta kan variera mellan 0 (inget samband) och 1,0 (starkt samband); Partivariabeln har utgjort den oberoende variabeln och maktbedömningarna de beroende variabelerna.

konstitution är redan klart partipolitiserad i Sverige. Resultaten i tabellerna 4 och 5 och i figur 4 visar tydligt på klara skillnader mellan partierna.

Om vi börjar med kognitionerna av den faktiska maktindelningen inom EU visar det sig att mp- och v-ledamöter uppfattade EG-domstolen som mäktigast medan ledamöterna från de övriga partierna såg ministerrådet som mest inflytelserikt. Kommissionen tenderade att placeras på 3:e plats i samtliga partier utom bland fp- och m-ledamöter där kommissionen placerades 2:a, före EG-domstolen. Europaparlamentet uppfattades av alla som sist på maktrangordningen i EU.

När det gäller de normativa önskemålen ville mp- och v-ledamöterna se ett EU med mest makt placerat hos Europaparlamentet medan EU-dimensionens mittpartier och mest EU-positiva partier vill ge mest makt åt ministerrådet. Riksdagsledamöter från partier som är mest negativa till en framtida europeisk förbundsstat var samtidigt de som relativt sett vill öka Europaparlamentets makt mest medan ledamöter från de mer EU-positiva partierna, som är något mer positiva till förbundsstatstanken, tenderade att vilja ha ministerrådet som maktcentrum.

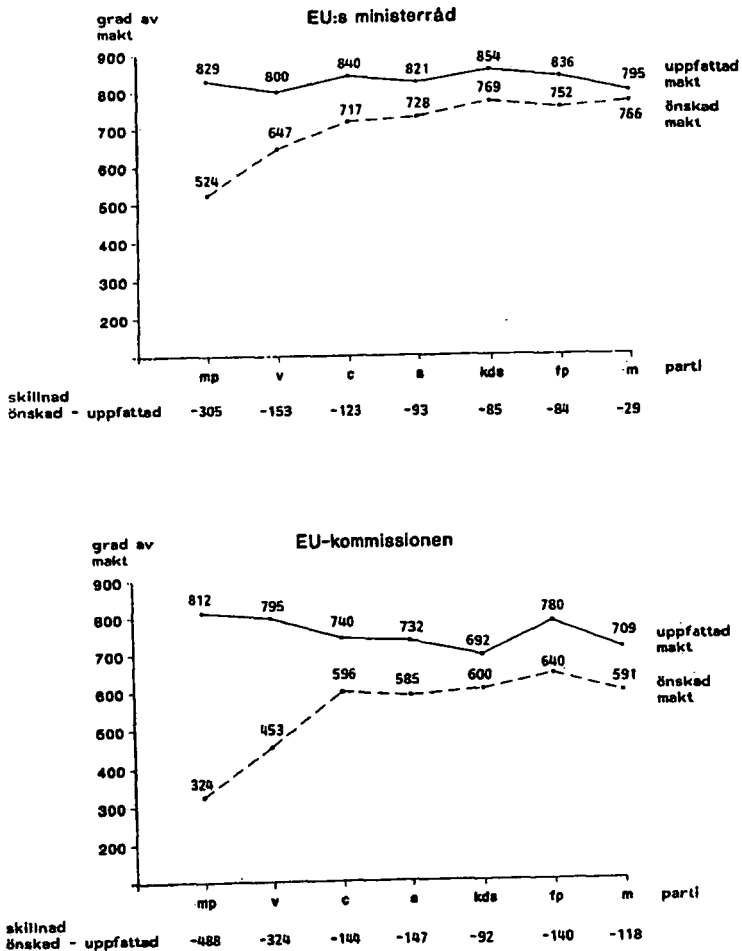
Om man vill kan man se en motsättning här; önskemålen går inte att förena. Det kan hävdas att man inte både kan sträva efter ett starkt EU-parlament och

Tabell 5. Riksdagsledamöternas åsikter om hur mycket makt olika organ bör ha när det gäller beslutsfattande inom EU (medeltal).

	mp	v	c	parti			m	samt- liga	eta/ parti
				s	kds	fp			
EU:s ministerråd	524	647	717	728	769	752	766	721	0,30
EG-domstolen	544	505	639	624	723	724	698	642	0,26
EU-parlamentet	653	679	713	653	657	684	526	637	0,26
EU-kommissionen	324	453	596	585	600	640	591	567	0,40

Kommentar: Se under tabell 4. Resultaten gäller riksdagsledamöternas normativa bedömning av EU-organens makt inom EU. Maktskalan kan variera mellan 0 (bör ha lite att säga till om) och 1000 (bör ha mycket att säga till om).

Figur 4. Riksdagsledamöternas bedömning av hur mycket makt inom EU olika organ har respektive bör ha (medeltal).

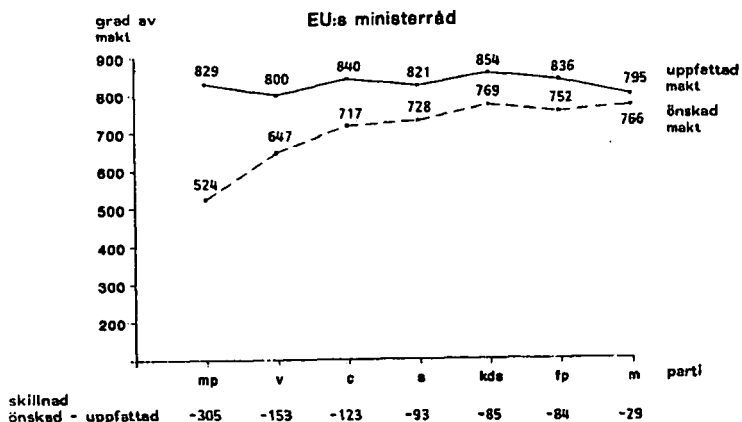
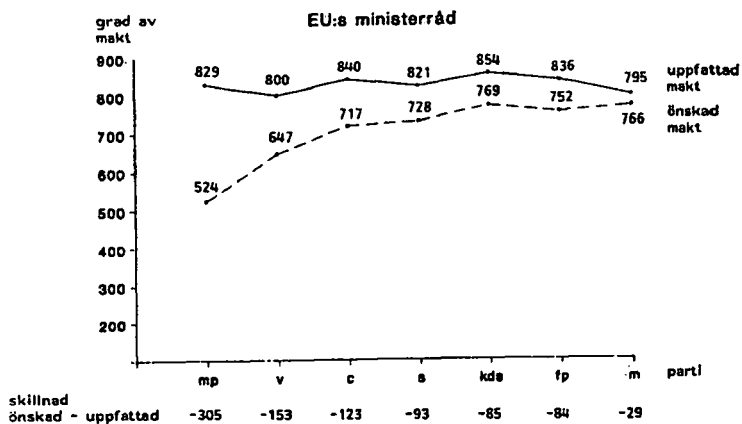

Forts.

ett svagt statsförbund (som mp och v), eller ett svagt EU-parlament och en utveckling mot ett mer integrerat EU (som m). Men skärskådar man resultaten närmare, och går det att hänsyn till de absoluta nivåerna på ledamöternas maktbedömningar, går det att argumentera för att det inte råder någon större inkonsistens i bedömningarna. Mp- och v-ledamöter ville t ex inte ge mer makt till Europaparlamentet än ledamöterna från c, s, kds och fp (i samtliga fall medeltal mellan 655 och 713).

Sammanfattningsvis visar våra resultat att EUs framtida maktfördelning var klart partipolitiserad i riksdagen redan vid tiden för folkomröstningen. Partiernas positioner på den nya EU-dimensionen hade färgat av sig på riksdagsleda-

Figur 4. Fortsättning.

Kommentar: Resultaten har hämtats från tabellerna 4 och 5. Ett positivt skillnads-mått (+) anger att ledamöterna anser att ifrågavarande organs makt bör ökas medan ett negativt skillnadsmått (-) anger att ledamöterna tycker att ifrågavarande organs makt bör minskas.

möternas bedömningar, både när det gäller hur maktfördelningen ser ut i EU och när det gäller hur den bör se ut i framtiden.

Samtliga partiers ledamöter ville minska ministerrådets och kommissionens makt. Mp- och v-ledamöter önskade sig en kraftig minskning; övriga partirepresentanter indikerade en mindre minskning. EG-domstolens inflytande ville mp- och v-ledamöter inskränka mycket medan c- och s-ledamöter vill inskränka mindre. På den mest EU-positiva sidan, bland kds-, fp- och m-ledamöter, var man i huvudsak nöjd med domstolens makt; en liten förstärkning ville man

dock se. Europaparlamentet, slutligen, ville alla partiers riksdagsledamöter ge mer inflytande. Mp- och v-ledamöterna ville relativt sett förstärka parlamentets makt mest. Moderata riksdagsledamöter var de som var minst positiva till att stärka Europaparlamentets inflytande.

Noter

1. Riksdagsundersökningen 1988 dokumenteras i boken *Representation from Above* (1996) av Peter Esaiasson och Sören Holmberg. Riksdagsstudien 1994 presenteras i not 3.
2. En mer omfattande analys av åsiktsöverensstämmelsen mellan väljare och valda byggd på data från 1994 års valundersökning och på riksdagsenkät 1994 återfinns i Holmberg 1996:109-126. Där är också EU-frågan analyserad.
3. Svarsfrekvensen blev mycket tillfredsställande, 97 procent. Ansvariga för projektet var Peter Esaiasson och Sören Holmberg med Martin Brothén som assistent. Doktoranderna Lena Wängnerud och Magnus Hagevi medverkade också i undersökningen.
4. Samma resultat fick vi när vi genomförde en motsvarande maktstudie bland riksdagsledamöterna år 1985 (då var dock inte EU med i undersökningen). Verklighetsuppfattningarna skiljde sig något mer åt mellan partierna än de normativa önskemålen. Ett mått på graden av skillnad över partigränserna är det genomsnittliga eta-värdet, med parti som oberoende variabel och maktbedömningarna som beroende variabler. En sådan analys ger ett genomsnittligt eta-värde på 0,31 för bedömningarna av faktisk makt och 0,27 för önskad makt. Resultatet visar att uppfattningar om makt lätt glider samman med åsikter om makt. Attityderna tar över kognitionerna. Man ser den makt-

fördelning som bäst passar till den egna ideologin. Se Holmberg och Esaiasson 1988: 248-249.

Litteratur

- Esaiasson, P. och Holmberg, S. (1996). *Representation from above. Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*. Aldershot: Dartmouth.
- Gilljam, M. och Holmberg, S. (1995). *Väljarnas val*. Stockholm: Norstedt.
- Holmberg, S. (1996). Europas Förenade Stater. I Gilljam, M. och Holmberg, S. *Ett knappt ja till EU. Väljarna och folkomröstningen 1994*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Holmberg, S. (1996). Svensk åsiktsöverensstämmelse. I Rothstein, B. och Särilvik, B. (red) *Vetenskapen om politik*. Festskrift till Jörgen Westerståhl. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Holmberg, S. och Esaiasson, P. (1988). *De folkvalda*. Stockholm: Bonniers.
- Marsh M. and Wessels B. (1996). "National variations in policy representation through European elections". *European Journal of Political Research*.
- Oscarsson, H. (1996). EU-dimensionen. I Gilljam M. och Holmberg S. *Ett knappt ja till EU. Väljarna och folkomröstningen 1994*. Stockholm: Norstedts Juridik.